

Hester snakker, oljeplattformer skinner og siddisdialekten synger: Øyvind Rimbereid dikter om Stavanger og Norges historien på et helt særegent vis.

TAVANGER, NOVEMBER.

Gresset i parkene er grønt, duskregn fyller den milde lufta. Med åpne kåper går folk gjennom sentrum, denne typiske, men likevel pussige blandingen av hvitmaltetrehus og kjøpesentre, det ikoniske «Jesus er verdens lys»-skiltet over Breiavatnet. Og *business*-hoteller, de høyeste med sjøutsikt.

*Nesten alt eg har erfart, har eg erfart her
eller i ein geografi ikkje langt ifra. Landskabet
og byen gjennomkryssa i kverandre
og i meg og i mine venner. Som om me
adle sko vera lukka inne i
alt dette åbna*

Det skriver Øyvind Rimbereid i sin første diktsamling. Vi kjører sammen fra sentrum, langs kysten: Landskapet åpner seg. Ute i havne- og industriområdet Risavika – eller *Risavigå*, som siddisene sier – parkerer vi ved et gammelt oljeraffineri. Bortenfor de gråslitte oljetankene ligger havet som en vid trasé mot Nordsjøen, der platt-

formene siden slutten av sekstitallet har pumpet opp olje og velferd og skapt tusenvis av arbeidsplasser.

– Fra søttitallet og til nittitallet ekspanderte det, men nå flyttes jo industrien lenger nord. Så Stavanger har en strålende framtid – bak seg, sier Øyvind Rimbereid med et skeivt smil.

GRENSELØS DIKTER

Noen kilometer herfra vokste Øyvind Rimbereid opp i en generasjonsbolig. Ulike epoker overlappet hverandre: Bestefaren var los og bedehusgjenger, mens forfatterens bror fant seg arbeid i oljeindustrien. Unge Øyvind hadde en lignende kurs da han gikk på elektrikerlinja. Men så blei han forfatter i stedet. Det er leserne hans glade for. Kritikerne kappes om å kåre ham til landets mest nyskapende og viktige poet. Med diktsamlingen *Solaris korrigert* fra 2004 ble han innlemmet i den norske litteraturkanonen, i selskap med blant annet Snorre og Ibsen. I sine bøker skildrer Rimbereid like gjerne science fiction-undervannsarbeid som tulipanhandel på 1600-tallet. Det meste er mulig i det Rimbereidske poesiuniverset. Selv hester får føre ordet: Forfatterens nyeste bok, *Jimmen*, som blei nominert til Nordisk Råds Litteraturpris i 2011, er et langdikt om hesten Jimmen og kjørekaren hans som på søttitallet henter matavfall, *syddra*, for grisebønder. Samtidig bygges de første Condeep-plattformene.

–ET RAVENDE GAP

Avfallskjørerne fantes i Stavanger. Hver uke kom den lokale hestekjørerer hjem til generasjonsboligen for å hente matrester.

– Det er klart det var rart, og at det er et slående bilde, sier forfatteren. – En hest i en by, mens ungdommen snakket om å gå inn oljeindustrien. Det blei et ravende gap, en kløyving og teknologisk splitt som jeg har vært interessert i som forfatter.

Rimbereid, født i 1966, opplevde gjennom oppveksten hvordan oljeeventyret ble realisert. Ungene var fascinert av de nye plattformene, stod opp om natta for å se de første 70-80 meter høye condeepene langsomt bli slept ut. Også voksne satt omkring på høyder eller i

ØYVIND RIMBEREID (f. 1966) er poet, prosaforfatter, skriveleer og essayist. Har mottatt en rekke priser for sitt forfatterskap, og bl. a blitt nominert til Nordisk Råds Litteraturpris to ganger.

For condeepen ska ud te der syddrå boble.
Han ska ud te der kor alt gammalt
har låge og surna
 sidå lenge før vår tid.
Han ska ud te der alt grønt
blei te brunt og brunt te blått,
 og så te svart.
Han ska ud te der alt
 bler te någe aent.

Der ska det
 brenna
med klar flamme. Så når Englands-
båden seile forbi, nattestid,
ska folk ombord se ein flamme
liksom på ei lidå gy
 der ude i mørket.
Og då ska de kjenna seg sjøl
 heilt nye.

Fra Jimmen. Gyldendal Norsk Forlag (2011)

sjøkanten og fulgte med på slepingen. Og både bønder, lærere og studenter tok seg helt annet sesongarbeid enn de hadde utdanning til, som å stå dag og natt og binde jern.

Forfatteren var også oljearbeider om somrene, blant annet vedlikeholdt han utstyr på de store områdene i Risavika.

– Det var et hardt arbeid, men fryktelig godt betalt. Det passet til den jærsk arbeidsmoralen. Onshore, altså jobbing på land, var for mange en trampoline for å komme ut i Nordsjøen. Alle drømte om et sikkerhetskurs, med i det minste en stillasjobb ute på et felt som mål.

KNYTTA TIL DET ROGALANDSKE

Det er bare noen måneder siden Rimbereid flyttet tilbake til Stavanger, etter nesten 25 år i Bergen. Men selv om han valgte vekk en jobb innenfor oljen, pipler den opp i det han skriver, sammen med lokale stedsnavn, rogalandsk topografi.

– Jeg har alltid vært knytta til geografien her, føler meg hjemme i det åpne, sier han. – I diktene mine har jeg brukt en del av området til å lage mer historiske og samfunnsmessige portretter av Norge. For det synes jeg Stavanger er: Et lite bilde på Norge, der den komprimerer i seg det siste hamskiftet på søttallet.

Diktsamlingen *Jimmen* følger hest og kjørekar tett, gjennom hverdager av tunge lass og utedøer som skal tømmes om natta. De to fortellerstemmene – kjørekaren og hesten – krysser hverandre, smelter nesten sammen når de sammen betrakter condeeper som fraktes ut mot havet. Mellom linjene ligger vissheten om at tida er i ferd med å renne ut for de to, de skal forsvinne, utslettes av ny teknologi.

KJØREHESTEN I OLJEBYEN

For å kunne skrive *Jimmen* gjorde Rimbereid masse research: Var med og stelte hest, snakket med hestefolk, leste om kjøring, foring, utstyr. Alt for å kunne skildre hesten og kjørekaren på en troverdig måte.

– Jeg har gjort så godt jeg kan. Men foruten det, kommer jo også diktning. Det er jo noe av det som er yrkeshemmeligheten. At man kan dikte seg inn i andre vesen, mennesker, tider, sier han.

Å skulle gi en hest talemåte er det noe fjollete med, synes han selv. Men gjort med en blanding av lek og alvor, fungerer det som en lyskaster mot større temaer. Forholdet mellom mennesker og dyr, for eksempel. For brukshesten var den bensinproduserende oljeindustrien spikeren i kista. Konsekvensen interesserer ham.

– Kanskje har vi som lever nå vært med på reisen til en annen men-

OM BOKA JIMMEN:

«EG OPPLEVER DET SOM EI LYS BOK. HØGT OG LÅGT, FØR OG NÅ, MENNESKE OG DYR, MYTE OG RØYND, INNGÅR I EIN STOR OG LEVANDE HEILSKAP.»

HELGE TORVUND, DAGBLADET

neskeforståelse og forståelse av dyret enn vi hadde tidligere. Nå er jo kjøring av hest en museumsaktivitet. Man har besøksgården, for skolebarn. Hesten er ikke lenger en hest, men et bilde på hesten, sier Øyvind Rimbereid.

KJØTT OG BLOD

Ekspérimentering og lek er gjerne det man opplever sterkest når man leser Rimbereid. Språket er energisk og blomstrende, utadvent og originalt: I samlingen *Solaris*

*korrigeret fant han for eksempel opp sitt eget fremtidspråk (som dette: *aig leff, i 14.6, wi arbeiden / onli vid oren nanofingren.*) Flesteparten av diktene skriver imidlertid Rimbereid på rein siddisdialekt. Det er mer muntlig, mer musikalsk, enn vanlig skriftmål, synes han.*

– Jeg vil at det jeg skriver skal synges på en måte som berører. Berøringen kommer i første rekke. Så tanken. Som forfatter vil jeg også ha maksimal kunstnerisk frihet. Skriver man poesi blir det ingen kioskelter uansett, he, he.

Diktene – med ord som *fodle* og *mydlå* kan kanskje virke mer krevende å lese, men det er en vanesak, tror Øyvind Rimbereid. Gjennom dialekten blir språk og tema koblet tettere sammen.

– Ingen klager over Alt Prøysens klingende muntlige språk. Dialekten forteller oss at det er mennesker av kjøtt og blod som skriver dette, mennesker med et geografisk og kulturelt ståsted, sier han.

SKRIVE HISTORISK

Sjøen er blank, de store suppskipene som ligger fortøyd er mørke, tomme for folk. Som resten av Norge har Stavanger endra seg enormt siden oljen kom. Den høye arbeidsledigheten på sekstitallet er for lengst borte, og i Stavanger 2012 er boligprisene skyhøye. Oljepengene preger byen ikke bare på gode måter, synes forfatteren.

– Vi har også de minst klimaskeptiske innbyggerne i Norge. Det er et slags tabu å kritisere oljenæringen. Men det er forståelig, også. Dette er jo næringsgrunnlaget, det er trist å få kjeft for noe man har tjent gode penger på og lagt mye arbeid i og vært stolte av, sier Øyvind Rimbereid.

– *Føler du sjøl noen slags sorg, nostalgi over hvordan det har blitt...?* Han rister lett på hodet.

– I den grad jeg har skrevet om Stavangermentaliteten, den historiske konteksten, er det ikke først og fremst min interesse å moralisere. Jeg vil heller se det som et stoff som jeg kan bruke til å dramatisere noe større. Som en slags allegori eller metafor over en flik av Norgeshistorien. Å skrive med en historisk bevissthet, å ikke skrive i et vakuum: Det er viktig for meg.

